

Motion till riksdagen 2005/06:U378

av Rosita Runegrund m.fl. (kd)

Gränsöverskridande miljösamarbete

Motionen delad mellan flera utskott

1 Sammanfattning

Begreppet hållbar utveckling definieras ofta som "en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov". Generationsperspektivet återspeglar väl de principer som är grundläggande för Kristdemokraternas förhållningssätt till miljön, den s.k. förvaltarskapsprincipen. För att lösa många av de mest hotande problemen krävs en effektivisering av vår egen energi- och resurshantering och teknisk hjälp till utvecklingsländerna att hoppa över smutsiga steg i utvecklingen.

Det internationella miljöarbetet måste präglas av ökad forskning för att utveckla hållbar teknik och effektiva system som överförs från västvärlden till utvecklingsländerna. Men det behövs också en starkare internationell miljöinstitution, som kan övervaka miljökonventionerna och främja informationsutbyte, kunskapsuppbyggnad m.m. En internationell överenskommelse om miljöavgifter på transporter är också nödvändig och bör även inkludera flygbränsle.

EU:s roll för den hållbara utvecklingen kan inte överskattas, och unionen måste i ökad utsträckning integrera miljöperspektivet i övriga politikområden och i samarbete med utvecklingsländerna. EU-länderna måste även leva upp till Kyotoprotokollet om klimatförändringar genom kraftfulla insatser på hemmaplan, i synnerhet en ökad samordning på energiområdet. Samtliga åtgärder kommer att vara kostsamma, och motionen efterlyser därför nya sätt att finansiera globala miljöinsatser.

Fel! Okänt namn på

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	1
2	Innehållsförteckning.....	2
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
4	Klockan tickar på.....	5
4.1	Nationella strategier för hållbar utveckling	5
5	Globaliseringen	6
5.1	Globaliseringens mångsidiga effekter	6
5.2	Samarbetsstrukturen på miljöområdet	6
5.3	Handel för hållbar utveckling	7
5.4	Globala gemensamma nyttigheter	7
5.5	Framtidens utmaning – att förändra beteende.....	8
5.6	Fem principer för agerande på global nivå	8
6	Urbaniseringen	9
7	Miljöpolitiken inom EU.....	9
8	Hållbar utveckling i utvecklingsländerna	11
8.1	Miljöförstöring och fattigdom	11
8.2	Tekniksprång till miljövänligare produktion och konsumtion	11
8.3	Nya finansieringsmekanismer	12
8.4	Exportkreditnämnderna	12
9	De stora utmaningarna.....	13
9.1	Klimatfrågan.....	13
9.2	Hållbara internationella transporter	14
9.3	Energiförsörjningen för fattiga länder	14
9.4	Energipolitiken i EU	15
9.4.1	Utveckling efter Kyotoprotokollet år 2012	15
9.5	Investeringar och tekniköverföring.....	17
9.6	Bioteknik	17
10	Näringslivets betydelse för miljöarbetet.....	18
11	Forskning om hållbar utveckling	19

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att följa de mål som upprättades under FN-toppmötet i Johannesburg år 2002, om att integrera miljöaspekterna i all form av fattigdomsbekämpning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om klargöranden av vilka kapaciteter och kompetenser Sverige skall bidra med i samarbetsländerna för att på sikt skapa ett trovärdigt internationellt miljösamarbete.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige ytterligare måste driva på för ett starkare globalt samarbete kring hållbarhetsfrågorna, både inom landet och på europeisk nivå, där hänsyn också skall tas till de fattiga ländernas villkor och akuta problem.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att den etiska dimensionen bör betonas i det fortsatta arbetet mot hållbar utveckling och uthållig tillväxt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om bildandet av en världsmiljöorganisation (WEO).
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör verka för inrättandet av en internationell miljödomstol samt att verka för att denna placeras i Sverige.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör betona vikten av att skydda produktionen av de ”gemensamma globala nyttigheterna”. Prioriterade bland dessa bör vara en effektivisering av energi- och materialhanteringen inom ramen för en hållbar utveckling.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att skydda de naturresurser som ligger till grund för en ekonomisk utveckling.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att främja en ekologiskt hållbar globalisering.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att handel med varor som har framställts i enlighet med kraven om en hållbar utveckling skall främjas.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör arbeta för en global samordning av genomförandet av de internationella miljökonventionerna, såsom håller på att ske inom EU.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör verka för att våra goda erfarenheter av miljöhänsyn inom biståndspolitiken inkluderas i EU-biståndet och att större hänsyn tas till miljöaspekter i samtliga biståndsprojekt.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör vara pådrivande i att utveckla nya finansieringsmekanismer för globala miljöinsatser i enlighet med de idéer som presenterades i samband med FN-konferensen Finansiering för utveckling 2002.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta regler för den svenska exportkreditnämnden (EKN).¹
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att bindande gemensamma miljöregler antas för EU-ländernas exportkreditnämnder.¹
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för en global integrering av EU:s strategi för hållbar utveckling och klimathandlingsprogrammet, med betoning på en förankring i den fattiga världen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla ytterligare förslag på instrument och verktyg som kan användas för en mer hållbar trafikplanering såväl i Sverige, i EU som för utvecklingsländerna.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla innovativa vägar för att effektivisera energianvändningen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa en energifond som bör användas för att stärka utvecklingsländernas kapacitet att föra en hållbar energipolitik.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör vara pådrivande för en fortsatt utveckling av den gränsöverskridande, tvärvetenskapliga miljöforskningen inom området för hållbar utveckling på Europeanivå.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU bör uppmuntra forskningssatsningar på hur utvecklingen av hållbara energisystem och mer effektivt och miljömässigt jordbruk kan utvecklas i fattiga länder.

¹ Yrkandena 14 och 15 hänvisade till NU.

4 Klockan tickar på...

Många av de allvarligaste hoten har blivit mer akuta. Det ökande antalet fattiga människor i världen förvärrar problemen ytterligare. En grundorsak till många av problemen är det moderna samhällets höga förbrukning av energi och råvaror.

Kinas och Indiens ekonomiska uppsving innebär en allt större efterfrågan på energi, och belastningen på världens ekosystem och lager av icke förnybara resurser ökar lavinartat. Fler bilar och energikrävande produkter som kylskåp ökar efterfrågan på olja, vilket märks i de kraftigt ökade oljepriserna. USA använder fortfarande tre gånger så mycket olja som Kina (20,4 miljoner fat om dagen jämfört med 6,5 miljoner år 2004), men Kina har redan gått om Japan som oljeförbrukare. Bara under år 2004 fördubblades Kinas oljeanvändning, och landet ligger nu tvåa i världen efter USA.

Den globala energiförbrukningen och därmed utsläppen av växthusgaser kommer att accelerera de kommande åren. Vattenförbrukningen ökar med 2–3 % varje år, och 5–6 miljoner hektar jordbruksmark försvinner varje år på grund av dåliga jordbruksmetoder. Mer än 50 miljarder hektar skog har försvunnit över en tioårsperiod. En fjärdedel av världens däggdjur är utrotningshotade.

Makroekonomin måste styras av ett etiskt ramverk där hänsyn till miljö och människors villkor står i centrum. Det följer av principerna om förvaltningsansvar och solidaritet. Sådana hänsyn kan inte marknaden klara av med automatik, utan det krävs kloka politiska styrmedel. Globaliseringen kräver att sådana ramar och styrmedel beslutas på internationell nivå, i synnerhet som flertalet av de största problemen är globala till sin natur. Sverige måste fortsätta driva på för ett starkare globalt samarbete kring hållbarhetsfrågorna, både inom landet och på europeisk nivå.

Alla dessa problem är en moralisk utmaning, men det ligger också i vårt egenintresse att lösa dem med tanke på vilka konsekvenser miljöförstörelsen, och därpå följande mänskliga katastrofer, kan få.

4.1 Nationella strategier för hållbar utveckling

Demokratiska styrelseskick och medborgerlig delaktighet framhålls allt oftare som grundläggande förutsättningar för hållbar utveckling. Vikten av en god samhällsstyrning med öppna arbetsformer på såväl lokal, regional, nationell som internationell nivå betonas därför i det internationella miljö- och biståndssamarbetet. Ett viktigt framsteg från FN:s miljökonferens i Johannesburg år 2002 var att man beslutade att genomföra nationella strategier för hållbar utveckling. Strategierna berör lokala, regionala, nationella och internationella problem och måste utvecklas genom samarbete med aktörer och företrädare på samtliga nivåer. Strategierna skall även gälla generellt för arbetet inom hela FN-systemet.

Fel! Okänt namn på

5 Globaliseringen

5.1 Globaliseringens mångsidiga effekter

Globaliseringen accentuerar många av problemen genom att icke hållbara produktions- och konsumtionsmönster sprids över världen. Det är paradoxalt att globaliseringen också erbjuder goda möjligheter att steg för steg attackera problemen via ett nära kunskaps- och tekniksamarbete mellan västvärlden och utvecklingsländerna. Ansvaret vilar tungt på de rika länderna att se till att tekniken och kunskapen har en inriktning som gör att miljöhoten bemästras och inte, som i dag, förvärras. Ytterst gäller frågan hur steget från en modell, med ett tydligt sektoriellt seende och en tydlig sektoriell organisation, till en modell präglad av mer helhetssyn skall kunna tas. Stora delar av hållbarhetsproblemet förnekas i dag. Det borde vara Sveriges uppgift att ta initiativet till en allomfattande internationell diskussion, även som en del av biståndsdiskussionen, där frågan tas upp om vilken typ av kapacitet och kompetens det egentligen är vi vill bidra till att bygga upp.

5.2 Samarbetsstrukturen på miljöområdet

Det globala samarbetet i miljöfrågor lider av bristen på starka institutioner. Jämfört med världshandelsorganisationen WTO, som har en tvistlösningsmekanism och fungerande sanktionsmöjligheter, saknar världssamfundet tillräckliga möjligheter att genomdriva efterlevnaden av olika miljökonventioner. FN:s miljöorgan Unep uppvisar stor brister när det gäller resurser, personal och befogenheter. Det globala ramverket på miljöområdet måste stärkas. En viktig fråga gäller avvägningen mellan olika miljökonventioner och WTO:s regelverk. De återkommande motsättningarna i samband med WTO-förhandlingarna visar vilken svår tvistefråga detta är inför framtiden. Kristdemokraterna anser att det i analogi med WTO bör skapas en "World Environment Organisation" (WEO). En internationell miljödomstol bör samtidigt skapas för att döma i tvister kring WEO:s regler. Idén om att skapa WEO uppstod bland internationella politiker och miljöexperter år 2002 inför världstoppmötet i Johannesburg. En sådan organisation skulle bland annat ha som uppgift att övervaka och kontrollera miljökonventionernas efterlevnad. Därtill skulle också resurserna stärkas för att följa världsutvecklingen på miljöområdet genom samarbete med nationella myndigheter och oberoende organisationer.

Sverige och EU-länderna har kommit relativt långt i arbetet med att utveckla strategier för hållbar utveckling. Det gäller exempelvis integreringen av den s.k. Cardiffprocessen, om hållbar utveckling i samtliga politikområden, kemikaliestrategin, den integrerade produktpolitiken (IPP), det sjätte miljöhandlingsprogrammet, klimathandlingsprogrammet m.m. Vad som dock brister är själva implementeringen. Den rika världens insatser för att stödja miljöanpassningen av utvecklingsländernas ekonomier har varit otillräcklig

och skulle kunna vara en huvuduppgift för den föreslagna organisationen, WEO.

Den internationella miljörätten innehåller en stor mängd konventioner och ett stort antal sinsemellan mycket olika instrument för att se till att förpliktelserna efterlevs. Därtill kommer det politiska problemet att många stater är ovilliga att låta domstolar slita deras tvister. De nuvarande miljöavtalen innehåller ofta tvistelösningsmekanismer som bedöms vara för svaga eftersom de i flertalet fall bygger på en s.k. opt in-lösning, vilket innebär att parterna själva avgör om de vill acceptera tvistelösningsmekanismen eller ej.

En annan uppgift för den internationella miljödomstolen, när den bildats, bör vara att ta över de tvister som rör miljöfrågor och som i dag hamnar i den internationella domstolen i Haag. I och med detta kan man skapa fungerande sanktionsmöjligheter och ställa ökade krav på efterlevnaden av olika miljökonventioner. Kristdemokraterna anser att regeringen bör verka för att ett sådant organ placeras i Sverige.

5.3 Handel för hållbar utveckling

Frihandeln kan på flera sätt bidra till en mer hållbar global utveckling – inte minst genom snabbare spridning av ny teknik – men att det kräver klok politik på både nationell och internationell nivå. WTO:s samarbetsmodell, baserad på lagbundna rättigheter och skyldigheter, skulle kunna vara en modell för en ny global samarbetsarkitektur på miljöområdet.

En brist i dagens världshandelssystem är att ekonomiska intressen ofta tar överhanden över olika internationella miljöregler. Visserligen finns redan i dag ett antal undantag i WTO-reglerna för att länder ska kunna ta hänsyn till internationella miljöavtal eller nationella miljöskäl, förutsatt att restriktionerna inte sker på ett godtyckligt eller diskriminerande sätt. Men i framtiden måste WTO-systemet som helhet genomsyras av ett hållbarhetstänkande och försiktighetsprincipen få ett bättre genomslag. I framtida WTO-rundor bör man också eftersträva en dialog om de stödsystem inom t.ex. jordbruk, fiske och energiområdet som motverkar en hållbar utveckling.

WTO:s kompetens i miljöfrågor bör därför stärkas och samarbetet med andra globala organisationer, inte minst det föreslagna WEO och FN:s miljöprogram Unep, öka. En bättre balans mellan frihandelsreglerna och miljömässiga hänsyn får dock inte innebära möjligheter till förtäckt protektionism.

5.4 Globala gemensamma nyttigheter

Det krävs ett utökat stöd för produktionen av ”globala gemensamma nyttigheter” (en god miljö, finansiell stabilitet, frånvaro av internationell terrorism, begränsningen av smittsamma sjukdomar etc.). Insatserna för att skapa bättre fungerande internationella regelverk och standarder för dessa nyttigheter måste ökas. Det är på främst miljö- och hälsoområdena som det globala och regionala samarbetet är av stor vikt i detta avseende. Eftersom begreppet

Fel! Okänt namn på

”globala nyttigheter” innefattar vitt skilda områden ser vi det som önskvärt att arbetet fokuseras på ett begränsat antal av dessa. Några av de områden som bör prioriteras i arbetet rör kampen för en hållbar utveckling, klimatfrågan och försörjningen av rent vatten. Aktörer inom t.ex. det svenska näringslivet bör kunna kopplas in i arbetet. Hur dessa insatser bättre skall kunna samordnas är en fråga som lämpar sig för utredning i den expertgrupp som Kristdemokraterna föreslår skall inrättas enligt svenskt initiativ och som skall utarbeta en samordnad utvecklingspolitik som skall genomsyra samtliga regeringens politikområden.

5.5 Framtidens utmaning – att förändra beteende

Den stora utmaningen inför framtiden består i att förändra beteenden och teknik så att energi- och resursanvändningen blir många gånger effektivare. Experter pekar på att det över ett antal decennier måste utvecklas konsumtions- och produktionssystem som är minst tio gånger effektivare för att klara resursbehoven. Frågan måste ställas om dagens mycket kortsiktiga ekonomiska system verkligen innehåller de incitament och drivkrafter som behövs för att leda utvecklingen mot en allt större effektivitet i resurshanteringen. De begränsade framsteg som har gjorts de senaste åren (bl.a. inom ramen för en ökad energieffektivisering) har i mycket ”ätits upp” av ökade genomsnittliga inkomster och en fortsatt snabb ökning av jordens befolkning. Det enda begränsade framsteg som uppnåts efter Riokonferensen är att användningen av ozonnedbrytande ämnen minskat. Men situationen framstår i dag som långt allvarligare när det gäller klimatfrågan, skogsförstörelsen, jorderosionen, överfiskningen, förstörelsen av stora kustområden, färskvattenkrisen och urholkningen av den biologiska mångfalden.

5.6 Fem principer för agerande på global nivå

Kristdemokraterna presenterar fem övergripande mål som måste prioriteras inom det framtida internationella miljösamarbetet för hållbar utveckling:

1. Skydd av de naturresurser som ligger till grund för ekonomisk utveckling; inte minst dricksvatten, energi och jord. Målet måste vara att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ökad miljöbelastning.
2. Integration av miljöaspekter och bekämpning av fattigdomen; dvs. kopplingarna mellan fattigdom och miljöförstörelsen måste förstås bättre.
3. Främjande av en hållbar globalisering; dvs. se till att den internationella handeln entydigt främjar hållbar utveckling och inte går på tvärs mot ambitionerna på t.ex. miljöområdet.
4. Främjande av god förvaltningssed och större engagemang; vilket bl.a. handlar om att förstärka institutioner på både internationell och nationell nivå.

5. En konkretisering och samordning av genomförandet av internationella miljökonventionerna. De rika och de fattiga länderna har här ett gemensamt ansvar.

Med dessa prioriteringar som grund måste EU och Sverige ta initiativ till ett förstärkt internationellt samarbete på miljöområdet, som också skall ta hänsyn till de fattiga ländernas villkor och akuta problem.

6 Urbaniseringen

Urbaniseringen är en av de stora framtidsfrågorna för det internationella utvecklingssamarbetet. Hälften av världens cirka sex miljarder människor bor snart i städer. Mer än 95 % av ökningen av den urbana befolkningen fram till år 2020 beräknas ske i utvecklingsländernas städer. En av fyra av världens stadsinvånare lever i dag under fattigdomsgränsen. Majoriteten av de människor som lever i fattigdom saknar dessutom legal säkerhet för sina bostäder och andra har inte ens acceptabel bostad. Detta sker samtidigt som städer och samhällen utgör en grund för tillväxt, förbättrade livsvillkor och demokratiutveckling.

Under 1990-talet förflyttades delar av Sidas bistånd från landsbygdsutveckling till urban utveckling. Viktiga inslag för det senare biståndet är decentraliseringsåtgärder, stöd till det civila samhället på lokal nivå, stöd till långsiktiga strategier för stadsutveckling och finansiering av bostäder och infrastruktur. Transportsektorn har stor betydelse för samhällets påverkan på miljön. Städernas beroende av fossilbaserad energi, utsläppen av växthusgaser samt städernas påverkan på miljön i övrigt gör det angeläget att utveckla styrmedel och praktiska verktyg för exempelvis en hållbar trafikutveckling. Ytterligare förslag på vilka instrument och verktyg som skulle kunna användas för en mer hållbar trafikplanering måste utvecklas. Det gäller såväl för Sverige som för EU och utvecklingsländerna.

7 Miljöpolitiken inom EU

Omfattande nationella åtgärder mot miljöförstörelsen har en begränsad effekt om inte Europas länder drar åt samma håll. De allvarligaste miljöhoten är globala eller storregionala. Det gäller bl.a. växthuseffekten, ozonförtunning, förorening, övergödning och spridning av miljögifter och tungmetaller. Föroreningar sprids storskaligt och låter sig inte stoppas av nationsgränser. Därför är ett samarbete över nationsgränserna nödvändigt och en av EU:s viktigaste uppgifter.

Möjligheterna för enskilda medlemsländer att gå före och ställa hårdare miljökrav är begränsade. Hur långt miljögarantin i praktiken sträcker sig är det svårt att uttala sig om, då någon närmare praxis på området inte vuxit

Fel! Okänt namn på

fram. Att reglerna är harmoniserade försvårar Sveriges möjligheter att förhindra att ett växtskyddsmedel godkänns eller att ett medel fñas ut. Erfarenheten har visat att om ett medlemsland infört strängare regler på nationell nivå kan detta höja ambitionsnivån i det gemensamma EU-arbetet.

EU:s beslutsregler behöver förändras så att exempelvis miljöpolitiska beslut om miniminivåer för miljöavgifter kan ske med enkel majoritet. Miljökostnaderna bör internaliseras i produktion, transport och konsumtion. Annars kan både tillväxt och frihandel utgöra hot mot vår gemensamma miljö. Grundregeln måste vara att uppmuntra frihandel men se till att miljökostnaderna är internaliserade i priset. EU:s upphandlingsregler bör kompletteras och förtydligas med krav på att miljökostnaderna vägs in vid upphandling. Miljökostnaderna bör även vägas in vid andra internationella handelsöverenskommelser. En av EU:s största utmaningar kommande år blir att klara av de minskningar av koldioxidutsläppen som man åtagit sig enligt Kyotoprotokollet. Detta kräver gemensamma EU-insatser för en effektivare och mer miljövänlig energianvändning.

Det är viktigt att enskilda länder i EU kan vara föregångsländer när det gäller miljöfrågor så att skärpningar av miljökrav på nationell nivå är tillåtna om de kan motiveras med hälso- och miljöskäl. Amsterdamfördraget, som trädde i kraft den 1 maj 1999, stärker ekologisk hållbarhet som målsättning inom unionen, det vill säga alla beslut inom olika instanser i EU skall ta hänsyn till sociala, ekonomiska och ekologiska effekter. Fördraget ger också länderna rätt att behålla nationella regler samt begränsad rätt att införa nya egna regler. Försiktighetsprincipen skall vara central inom unionens miljöpolitik.

Den rika världen är ett hot mot en ekologisk balans genom sin höga konsumtion och sitt ineffektiva resursutnyttjande. Fattigdomen i stora delar av världen förvärrar ytterligare hoten mot ekosystemet, som utsätts för ett mycket hårt tryck till följd av urbanisering och kortsiktigt utnyttjande av framför allt träråvaror. Den rika världen har ett ansvar att hantera denna situation genom en rättvis handelspolitik och ett effektivt bistånd på en anständig nivå.

En hållbar utveckling förutsätter också marknadsekonomi, mänskliga rättigheter och demokrati. Inte någonstans har miljöförstörelsen varit så stor som i de länder där man tillämpat planekonomi. De rika länderna måste också se till att fattiga länder får del av den tekniska utvecklingen så att de kan undvika många av de felsatsningar som gjorts i den rika världen. Sverige bör genom handel och bistånd underlätta omställningen till miljömässigt hållbara teknologier, i synnerhet energisystem, i tredje världen.

Övriga krav som Kristdemokraterna vill driva internationellt:

- Sverige bör medverka till skydd för tropiska skogar samt stödja en internationell ökenkonvention och en konvention till skydd för sötvatten.
- De hav som omger Sverige skall skyddas mot miljögifter i form av tungmetaller, olja, radioaktiva utsläpp och andra föroreningar.
- Miljöbistånd bör ges. Sverige skall särskilt ge bistånd så att staterna öster och söder om Östersjön kan medverka till att rena sina utsläpp till Östersjön.

- Sverige skall verka för att vinster som uppkommer till följd av nyttjandet av bioteknik och jordens gemensamma genressurser fördelas rättvist.
- Genbanksverksamhet skall stimuleras.

8 Hållbar utveckling i utvecklingsländerna

8.1 Miljöförstöring och fattigdom

Vid FN-toppmötet i Johannesburg 2002 upprättades målet att miljöaspekter skall integreras i all form av fattigdomsbekämpning. Varje strategi för att bekämpa fattigdomen skall alltså även beakta miljö- och naturresurserna. Det är vårt gemensamma ansvar att målen från Johannesburg följs upp och implementeras i största möjliga mån. Kopplingen mellan miljöförstöring och fattigdom har många olika sidor. Fattiga människor är mer sårbara för miljöförstöring eller olika typer av föroreningar. Detta gäller såväl den globala som den regionala miljöförändringen, ofta på grund av att fattiga människor lever direkt av naturresurser och i nära samspel med miljön. Fattigdom kan dessutom vara en bidragande orsak till miljöförstöring. Exempel på detta är överbetning, vegetationsutarmning, avskogning och förstöring av den marina och kustnära miljön. Dessutom är miljöproblemen ett hinder för att minska fattigdomen. De fattigas villkor försämras av miljöproblem, och ofta har de mycket små möjligheter att motverka miljöförstörelsens negativa effekter. Detta gäller inte minst för de många fattiga som lever i utvecklingsländernas städer. Den ökande urbaniseringen leder till att människor ofta lever i direkt hälsovådliga miljöer. Vidare är bristande tillgång till vatten en allt större konfliktorsak, och en av de mest akuta utmaningarna är det faktum att en miljard människor (en av fem i utvecklingsländerna) i dag saknar tillgång till rent dricksvatten. Samtidigt orsakar bristen på goda hygieniska förhållanden ca 80 % av alla sjukdomar i utvecklingsländerna. Mycket talar för att miljöförändringarna kommer att drabba de fattigaste länderna mest negativt.

8.2 Teknisksprång till miljövänligare produktion och konsumtion

Investeringar i miljövänlig teknik kostar betydligt mera på kort sikt än konventionell teknik. U-länder med akuta fattigdomsproblem kan inte på egen hand ta på sig de högre kostnader som sådana investeringar innebär. Men i stället för utökade biståndsinsatser har den totala biståndsvolymen i världen sjunkit på senare år. Det är en utveckling som till varje pris måste brytas.

De fattigaste länderna behöver alltså hjälp att genomföra s.k. teknisksprång för att hoppa över de smutsigaste leden i moderniseringsprocessen. Redan har länderna på södra halvklotet drabbats hårt av klimatkatastrofer, t.ex. i form av översvämningar och torka. Därför krävs gemensamma satsningar från biståndsgivare, näringslivet och mottagarländernas regeringar för att främja

Fel! Okänt namn på

moderna, innovativa tekniker som är anpassade till u-ländernas villkor och till miljömässiga hänsyn. IT och förnybara energisystem är två exempel på områden som båda kan vara effektiva verktyg för fattigdomsbekämpningen och samtidigt bidra till ett mer hållbart samhälle. Sverige har inlett arbetet med att integrera hållbarhetsperspektivet i biståndet, t.ex. genom att arbeta med miljökonsekvensbeskrivningar, utbildning om ekologiska samband och återställande av förstörda ekosystem. Det är viktigt att våra erfarenheter tas till vara även i EU-biståndet och att Sverige verkar för att större hänsyn tas till miljöaspekter i samtliga biståndsprojekt. Kristdemokraterna vill verka för att en rad förslag inkluderas i samarbete med utvecklingsländer:

- Miljökriterier införs för samtliga biståndsprojekt för att fastställa projektens hållbarhet ur miljösynpunkt.
- Förnybara energikällor och ökad energieffektivitet ska främjas.
- Handel med varor som har framställts i enlighet med kraven om en hållbar utveckling ska främjas.
- Exportkreditnämnderna i medlemsländerna skall ställa miljökrav för alla projekt som beviljas exportkrediter.

8.3 Nya finansieringsmekanismer

Nya finansieringsmekanismer bör också prövas – i synnerhet som de privata investeringarna i dag är väldigt koncentrerade till ett begränsat antal utvecklingsländer. Särskilt intressant är möjligheten att inrätta speciella fonder för globala miljöinsatser, som tydligt skiljs från biståndet. Den globala miljöfonden, Global Environment Facility (GEF), har t.ex. blivit ett viktigt verktyg för miljöinsatser, inte minst för tekniköverföring till u-länderna. Men fonden är i stort behov av ökade resurser. Inom ramen för klimatkonventionen har flera nya fonder bildats för att underlätta finansieringen av klimatrelaterade insatser i utvecklingsländerna. Partnerskap med näringslivet är en möjlighet som bör utnyttjas mera, inte minst inom ramen för globala fonder av detta slag.

8.4 Exportkreditnämnderna

Många länder i väst bidrar till en ohållbar utveckling i u-länderna genom de nationella exportkreditnämnderna som ger finansiellt stöd till investeringar i utvecklingsländer. En stor del av energisatsningarna görs i dag med stöd av exportkreditnämnder, och dessa måste ge långt större prioritet åt energieffektivitet och förnybar energi. Projekt som finansieras av västvärldens exportkreditnämnder måste också uppfylla grundläggande miljökrav. U-länderna genomför varje år investeringar i nya energi- och transportsystem, huvudsakligen fossilbaserade, i storleksordningen 150–200 miljarder dollar. En betydande del av dessa genomförs med stöd av OECD-ländernas exportkreditnämnder. Om en växande del av dessa medel kanaliseras till förmån för alternativ energiteknik (dvs. vind, sol, modern biomassa m.m.) i stället för att

Fel! Okänt namn på

stödja olja och kol skulle de miljö- och klimatmässiga vinsterna vara stora. Inom OECD finns rekommendationer om riktlinjer angående miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering. Regelbunden uppföljning skall göras genom att alla OECD-länder årligen rapporterar om den nationella tillämpningen av riktlinjerna. Men endast ett fåtal av OECD-länderna har satt upp miljökrav för sina exportkreditnämnder. OECD-ländernas exportkreditnämnders verksamhet behöver miljöanpassas. Bindande gemensamma miljöregler bör därför antas för OECD-ländernas exportkreditnämnder.

När svenska entreprenörer är verksamma utomlands är det inte ovanligt att projektens finansiering stöds av statliga exportgarantier och exportkrediter. Att svenska företag ger sig in i projekt som innebär negativ miljöpåverkan förvånar, men än mer allvarligt är att Exportkreditnämnden ger ekonomiska garantier för sådana projekt via vår skattsedel. Den svenska exportkreditnämnden (EKN) har en miljöpolicy för garantigivning, men denna innebär i stort sett bara att det är möjligt att göra en miljögranskning av de projekt som det ansöks om medel för. Vilka projekt som skall granskas avgörs av EKN, och det är också EKN själv som avgör om projektet skall få medel beviljade. Kristdemokraterna menar att en obligatorisk miljöprövning måste föregå alla beslut om statliga exportkrediter. Tydliga riktlinjer bör utarbetas för vilka negativa miljöeffekter som inte kan accepteras. Regeringen bör ta initiativ till ändrade regler för EKN i enlighet med detta.

Vidare anser Kristdemokraterna att Sverige bör verka för att gemensamma regler för exportkreditnämnderna tillkommer inom EU och att dessa regler bl.a. skall innefatta krav på obligatorisk miljöprövning av projekt som beviljas exportkrediter.

9 De stora utmaningarna

Globaliseringen integrerar inte bara handel utan även konsumtion och konsumentmarknader. Självklart skall utvecklingsländerna inte förnekas rätt till utveckling och en bra standard. Tvärtom. Lösningen på problemet är dels en effektivisering av den rika världens energi- och resurshantering, dels att erbjuda utvecklingsländerna teknisk hjälp för att undvika smutsiga utvecklingssteg. Behovet av s.k. grön teknik är i dag större än någonsin med tanke på den mycket snabba ekonomiska utveckling som många utvecklingsländer genomgått under senare år. Om mer satsningar gjordes på alternativ energiteknik (t.ex. biomassa och olika former av direktverkande solenergi) skulle mycket stora miljövinster göras.

9.1 Klimatfrågan

Klimatförändringar är ett av våra mest omfattande globala miljöproblem. Genom bl.a. Kyotoprotokollet har världen fått redskap att bekämpa utsläppen av växthusgaser, men tyvärr har arbetet dragit ut på tiden och förhandlingarna

Fel! Okänt namn på

varit präglade av stora motsättningar. Besvikelsen är stor över att USA vägrar att skriva under Kyotoprotokollet, och det är viktigt med fortsatta påtryckningar på USA.

Det är även viktigt att Sverige och övriga EU verkligen anstränger sig och utför ambitiösa utsläppsreduceringar inom unionen. Men det räcker inte. EU måste hjälpa utvecklingsländerna att bryta kopplingen mellan ekonomisk tillväxt och ökade koldioxidutsläpp. Det kan bl.a. göras genom en ökad teknisköverföring.

9.2 Hållbara internationella transporter

Ett miljömässigt hållbart handelssystem måste ha incitament för effektiva och miljövänliga transporter. Det är en allmän princip för hållbar utveckling att en produkts eller tjänsts miljöpåverkan måste reflekteras i priset. I Sverige finns exempelvis koldioxidavgifter som ett ekonomiskt styrmedel för transporter. Dessvärre återfinns hittills inte principen när det gäller internationella transporter av olika slag.

Speciellt uppmärksammat är att priset på flygbränsle i dag inte avspeglar dess miljökonsekvenser. För att främja miljömässigt hållbara transporter anser Kristdemokraterna att Sverige skall verka för en global överenskommelse om ekonomiska styrmedel på koldioxidutsläpp. Att ensidigt införa en flygskatt i Sverige, som Socialdemokraterna gjort i årets budgetproposition, snedvrider dessvärre konkurrensen.

9.3 Energiförsörjningen för fattiga länder

Det krävs långtgående effektivisering av energi- och materialhanteringen i Sverige och i övriga västvärlden för att bekämpa de många negativa effekter som dagens energisystem medför. Samtidigt saknar över två miljarder människor tillgång till modern energi. För att utrota fattigdomen måste dessa människor få tillgång till el och bränslen. Men detta måste ske med hänsyn till miljö och klimat. Det är hög tid att sunda och samordnade strategier för energiförsörjningen utvecklas såväl för västvärlden som för fattiga länder. Användandet av förnybara källor är en viktig utgångspunkt för den hållbara utvecklingen och minskade koldioxidutsläpp. Det är avgörande att energin görs tillgänglig för alla, även de som bor på landsbygden. Däri ligger nyckeln till deltagande i den globala ekonomin och tillgång till nödvändig information. Det behövs stora investeringar och tekniktillskott från västvärlden.

Kristdemokraterna är positiva till att en särskild Energifond (Global Renewable Energy Fund of Funds) upprättas för att stärka utvecklingsländernas kapacitet att ta itu med energifrågan och underlätta investeringar i miljöanpassad energiteknik. Nu återstår att se om tillräckligt med pengar avsätts för detta ändamål.

Dagens stöd till utvecklingsländerna för att modernisera och miljöanpassa sina energisystem är mer eller mindre obefintligt. Av EU:s samlade bistånd

går mindre än 4 % till energiområdet. Den andel som går till att stödja alternativa energiformer är mikroskopisk. Även inom det svenska biståndet har stödet till energi- och transportområdet varit utomordentligt lågt.

9.4 Energipolitiken i EU

EU:s energiförbrukning kan minska med 30 % genom klokare användning av allt från hushållsapparater till byggmaterial. Det framgår av en rapport ("Energiintelligent Europa", 2003) från en grupp EU-parlamentariker från olika länder och partigrupper med den svenske kristdemokraten Anders Wijkman som initiativtagare. Hundratals miljoner människor i tredje världen vill leva lika energislösande som Europas medelklass. Om detta blev verklighet vore det ett mycket säkert sätt att få jorden att kollapsa. Därför är frågan om hur energin används en ödesfråga. En viktig del av lösningen för Europas egen del ligger i gemensamma satsningar och mer samordning på energipolitikens område. Det handlar bl.a. om satsningar på energieffektivitet och förnybara energikällor. Genom ökat europeiskt samarbete kan vi nå betydligt längre än på egen hand – och med rättvisare konkurrensvillkor. Samordning av miljöavgifter på energi, satsningar på forskning om förnybara energikällor och renare drivmedel samt europeisk lagstiftning för ökad energieffektivitet i byggnader, transporter och industri är exempel på nödvändiga åtgärder. Bidragen till fossila bränslen måste fasas ut inom en tioårsperiod. Även jordbrukspolitiken kan spela en roll genom att uppmuntra omställning till odling av energigrödor. Det europeiska transportsystemet måste också skapa goda konkurrensvillkor och en inre marknad för järnvägs- och sjötransporter. Vidare bör fortsatt utveckling av handeln med utsläppsätter vara ett kostnadseffektivt sätt att minska utsläppen.

Med den framväxande europeiska marknaden för el kommer det svenska elpriset successivt att öka. Det är därför god politik att redan nu underlätta övergången till ett mera energieffektivt samhälle. Både hushåll och företag tjänar på detta. Därtill är exportmöjligheterna goda för energiintelligent teknik. Sveriges elexport till EU bör öka. Vår el skulle kunna ersätta smutsigare alternativ på kontinenten och bidra till att reducera de totala utsläppen av växthusgaser inom EU. Kristdemokraterna förespråkar således en politik som går tvärt emot vad den socialdemokratiska regeringen driver, då den stänger ner svensk elproduktion och via statliga Vattenfall satsar stort på tysk kolkraft. Framväxten av en europeisk marknad för både el och gas ändrar radikalt förutsättningarna för den svenska energipolitiken. Att använda energin mera intelligent är ett ypperligt exempel på hur ekonomisk tillväxt, ökad sysselsättning och bättre miljö kan gå hand i hand. Sverige har en verklig chans att ta ledningen i detta arbete på Europeanivå.

9.4.1 Utveckling efter Kyotoprotokollet år 2012

Att leva upp till kraven enligt Kyotoprotokollet måste vara en av EU:s främsta prioriteringar för EU på miljöområdet. I alltför många medlemsstater

Fel! Okänt namn på

ligger utsläppen dessvärre långt över deras Kyotoåtaganden, och merparten av de minskade koldioxidutsläppen i EU är än så länge resultatet av att man stängt gamla ineffektiva koleldade anläggningar. Därför måste kraftfulla åtgärder snarast genomföras om EU verkligen skall kunna uppfylla sina åtaganden enligt Kyotoprotokollet.

Men Kyoto är bara ett första blygsamt steg. De samlade utsläppen av växthusgaser i världen måste minska markant även efter Kyotoprotokollets utgång år 2012. EU:s andel av världens totala växthusgasutsläpp ligger på 14 %, därför måste sänkningen ske tillsammans med USA, eller åtminstone med flertalet av USA:s delstater, Japan, Kina, Indien och andra länder som producerar stora mängder växthusgaser.

I FN:s klimatkonvention är det övergripande målet att klimatpåverkan inte skall äventyra de ekologiska gränserna. EU har tolkat detta mål så att det innebär att "ett hållbart EU-mål för klimatförändringen bör begränsa höjningen av världens medeltemperatur till 2°C i förhållande till förindustriell tid". När detta mål omvandlas till en specifik nivå för koncentrationen av växthusgaser i atmosfären är experternas rekommendation att en stabilisering på en nivå under 500 ppm koldioxidekvivalenter bör vara strävanden. En sådan nivå ligger inte långt ifrån nuvarande värde, vilket visar hur akut situationen är. En minskning av de globala utsläppen med minst 25–30 % behövs med största säkerhet om oacceptabla klimatförändringar skall undvikas.

Energiefterfrågan av energi kommer att öka markant de kommande åren, inte minst på grund av det ekonomiska uppsvinget i Asien. Att producera ständigt ökande mängder energi är en enorm utmaning som kräver investeringar i ny teknik, men mycket av den teknik som behövs för ett hållbart energisystem finns redan i dag. Forskare vid Princeton har identifierat 15 existerande tekniker som på lång sikt var och en skulle kunna förhindra motsvarande 1 miljard ton koldioxidutsläpp om året (nuvarande nivå på utsläppen är ca 7 miljarder ton koldioxid per år).

Det faktum att ett stort antal alternativa tekniker redan existerar innebär inte att de sprids spontant. Det finns många hinder att undanröja, såsom brist på information, perversa subventioner, brist på stimulansåtgärder, förlegade regleringar, otillräcklig teknisk kapacitet, höga kostnader osv.

Den första prioriteringen bör vara att väsentligen öka energieffektiviteten. Potentialen är mycket stor. Incitamentsstrukturen inom ekonomin är avgörande, men samma sak gäller för tillgången till finansiering och att kraftigt öka kunskapen hos företag och hushåll när det gäller vilken teknik som finns.

Stöd till fossila bränslen måste bort (det rör sig för närvarande om ca 25 miljarder euro per år i olika bidrag) och i stället ska stöd utgå till förnybara energikällor. Utvecklingen av alternativa bränslen måste stödjas. Kraftvärmeverken måste byggas ut. Den utveckling inom produktionen av biobränslen som skett nyligen är lovande, t.ex. genom kombinerad produktion av livsmedel och biobränslen och biodieselproduktion i tropikerna (med användning av tropiska vegetabiliska oljor).

9.5 Investeringar och tekniköverföring

Det räcker inte att skriva under olika konventioner och sätta upp långsiktiga mål för miljöarbetet. Det krävs också snabba och politiska beslut om förändringar. Det saknas fortfarande radikala, djärva grepp för att gå till botten med en rad svåra miljö- och utvecklingsproblem. Sverige och EU har en viktig uppgift att fortsätta med arbetet för att få till stånd konkreta mål och åtgärder för hållbar utveckling.

De framtida energinvesteringar och tjänster för energiförsörjning som behövs för såväl utvecklingen i västvärlden som i fattiga länder måste i långt större utsträckning än i dag vara långsiktigt hållbara och energieffektiva. Eftersom tillgången till energi är ett viktigt instrument för utveckling behövs det sunda och samordnade strategier för energiförsörjningen. Det är avgörande att energin görs tillgänglig för alla, även de som bor på landsbygden. Däri ligger nyckeln till deltagande i den globala ekonomin och tillgång till nödvändig information. Kristdemokraterna anser att det behövs stora investeringar och tekniktillskott från västvärlden. Samarbete krävs mellan en rad olika aktörer, såväl från biståndsdonatorer och mottagare som mellan privata företag i västvärlden och i utvecklingsländerna. Framför allt finns det stora brister i resurser till finansiering av kostsam infrastruktur. För sådana kostsamma projekt kan EU spela en viktig roll som investerare via det gemensamma EU-biståndet. Det gäller för såväl vattenrening, avlopp, energi, telekommunikation som transportstrukturer. Dåligt fungerande infrastrukturer är hälsovådligt för invånarna och motverkar företagens investeringsvilja i länderna.

Biståndet kan inte ensamt ta på sig uppgiften att främja tekniköverföring. Detta följer både av effektivitetsproblem och av rent ekonomiska begränsningar. De privata kapitalflödena till u-länderna är i dag fem gånger större än den officiella hjälpen. Det krävs alltså att även näringslivet uppmuntras att använda hållbara teknologier. Ett nära samarbete mellan regeringar och näringsliv om agerandet i tredje världens länder måste eftersträvas. Företag med en ambitiös miljöprofil har en viktig konkurrensfördel. Detta faktum måste uppmärksammas bättre.

9.6 Bioteknik

Biotekniken är ett sätt att bekämpa världens fattigdom via plantering av näringsberikade grödor, resistenta mot virus och mer tåliga mot torka. Den totala världsarealen för odlingar med genmodifierade växter har ökat från två miljoner hektar år 1996 till 68 miljoner hektar år 2003. Argentina, Brasilien, Kanada, Kina, Sydafrika och USA svarade för 99 % av arealen. Ca 41 miljoner hektar odlas med genmodifierade sojaböner. Kritik har lyfts fram från olika inhemska och internationella frivilligorganisationer mot denna form av bioteknik. Risken är stor att det traditionella jordbruket konkurreras ut av de stora bioteknologiska företagen till följd av monopolställningar och patenträtigheter som riskerar att missgynna utvecklingen för utvecklingsländerna.

Fel! Okänt namn på

Röster höjs mot denna nya form av ”kolonialism” som tros kunna utvecklas av genteknikindustrin och som riskerar att påverka utvecklingsländerna negativt. Patenten innebär att industrin kan ta kontroll över och exploatera organismer och genetiskt material som exklusivt privat egendom som kan säljas eller frånhållas bönder, uppfödare, forskare och läkare. De hälso- och miljömässiga konsekvenserna av biotekniken är dessutom mycket osäkra. Det är ännu oklart hur en ökad användning biotekniken långsiktigt påverkar det ekologiska systemet och försiktighetsprincipen bör därför råda inom detta område.

10 Näringslivets betydelse för miljöarbetet

Det internationella miljösamarbetet kräver samordning mellan en rad olika internationella aktörer. Näringslivet är en sådan betydande aktör som tillsammans med enstaka länder, internationella organisationer, NGO:er och biståndsgivare är mycket viktig för att utvecklingen inom det internationella miljösamarbetet skall gå framåt. Framför allt behövs det stora investeringar och tekniktillskott från västvärlden för att den fattiga delen av vår värld skall kunna hoppa över smutsiga steg i moderniseringsprocessen. Det gäller inte minst inom sektorer som energi, infrastruktur, byggande, kemi och avfall. Det är också betydelsefullt att näringslivet är med och tar ansvar för utvecklandet av effektivare processer och produkter samt ökat tekniksamarbete. Efter mötet i Johannesburg 2002 märks en ökad tilltro till att använda marknadsekonomiska instrument för att lösa olika miljöproblem. Miljöledningssystem, certifiering och miljörapportering samt olika marknadsekonomiska styrmedel ersätter i dag alltmer detaljerade regler. Rapporteringen har i många fall utvidgats till att omfatta även socialt ansvar och etik. Allt på marknadsmässiga grunder. Det är framför allt ökade krav från konsument, aktieägare, pådrivande företag och allmänheten som har lett till denna utveckling. Konsumenternas miljömedvetenhet har blivit alltmer påtaglig och miljöhänsyn har kommit att bli en tydlig konkurrensfaktor. Miljömärkningsprogram och ”gröna” investeringsfonder, som ställer vissa miljökrav på de företag man finansierar, är instrument som bör uppmuntras.

Allt fler företag satsar på en miljödriven affärsutveckling. Utan omsorg om miljön är det i dag svårt att upprätthålla ett starkt globalt varumärke. Företag som är verksamma på den internationella marknaden har i allt högre utsträckning kommit att föra med sig kunskap, tekniska lösningar och interna miljökrav till utvecklingsländer som tidigare ofta helt saknat miljöregler. Nya varor och tjänster med inriktning på miljön utvecklas. Även de finansiella marknadernas intresse av att inkludera miljöbedömningar i de ekonomiska och finansiella värderingarna av företagens riskexponering och framtida tillväxtpotential är en ny företeelse. Det är mycket viktigt att man stimulerar företag och kommuner att ta miljövänliga initiativ och beslut. Den etiska dimensionen bör därför betonas i det fortsatta arbetet för hållbar utveckling och uthållig tillväxt.

11 Forskning om hållbar utveckling

För att miljöpolitiken skall vara effektiv måste den grundas på god kunskap. Men fortfarande saknas mycket av den kunskapen. Vad som framför allt saknas är modeller för hur det inom marknadsekonomin ram skall kunna utveckla långsiktigt hållbara produktions- och konsumtionsmönster. Den fristående forskningen på det ekonomiska området kring dessa frågor måste ge högre prioritet åt utvecklingen av metoder som gynnar en hållbar utveckling och ge förslag på vilka styrmedel och verktyg som bör utnyttjas.

Forskningsinsatserna på det miljöpolitiska området måste mer än i dag vara tvärvetenskapliga och gränsöverskridande. Den svenska regeringen har ett stort ansvar i att få det svenska forskarsamhället delaktigt i forskningsinsatser där inriktningen bör vara att en långsiktigt hållbar tillväxt måste utgå från två huvudkrav: en eliminering av giftiga (toxiska) ämnen som naturen inte kan bryta ned samt en så långt möjligt resurssnål produktion, dvs. ökad produktivitet i användningen av energi och råvaror. Bakgrunden är att närhelst energi och råvaror omsätts genereras avfall och restprodukter som kan skada miljön. Och det är avfallsmängderna – inte minst i gasform – som är det stora hotet mot biosfären och jordens ekosystem. Om sålunda resursanvändningen effektiviseras reduceras avfallsmängderna i motsvarande grad. Det är av stor vikt att forskningen är tvärvetenskaplig för att på så vis öka förståelsen för sambanden mellan människans aktiviteter och ekosystemens kvalitet och bärkraft. Forskningen måste också i ökad utsträckning förbättra kunskapen om de fattiga länderna, där västvärldens lösningar inte automatiskt går att tillämpa. Ett nära knutet problem är att miljöforskningen hittills mestadels kretsat kring de lösningar som västvärlden efterfrågat. Därför är det viktigt att Sverige och EU tydligare verkar för att utvecklingsländerns förutsättningar för hållbar utveckling i ökad utsträckning är föremål för svenska och internationella forskningsinsatser och att man bidrar till att bygga upp forskningskunskap i utvecklingsländerna.

Stockholm den 5 oktober 2005

Rosita Runegrund (kd)

Holger Gustafsson (kd)

Erling Wälivaara (kd)

Ingvar Svensson (kd)

Annelie Enochson (kd)

Tuve Skånberg (kd)

Alf Svensson (kd)

Else-Marie Lindgren (kd)

Mats Odell (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)